

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาโดยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา การนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารภายในสถานศึกษา ขอบข่ายการนิเทศงานวิชาการภายในสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา

นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “การนิเทศการศึกษา” ไว้หลายทัศนะ มีดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (อ้างถึงในจรูญ จิวานาน, 2541 : 14) ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาว่า คือการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

เขาวภา เดชะคุปต์ (2542: 3) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 223-224) กล่าวถึง การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การนิเทศที่มีการริเริ่มและจัดดำเนินการ โดยบุคลากรภายในสถานศึกษา และในหลายโอกาสก็เชิญบุคลากรภายนอกเป็นวิทยากรมาร่วมโครงการ

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ และคณะ (อ้างถึงใน ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2549 : 204 – 205) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหารสถานศึกษา ในอันที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จนบุคลากรทุกฝ่ายสามารถนำตนเองในการปฏิบัติงานได้ และก่อให้เกิดผลขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของนักศึกษาก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าว การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงมีลักษณะดังนี้ คือ

1. บุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้จัดดำเนินการ และเป็นเจ้าของโครงการจัดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษานั้น
2. การดำเนินงาน กระบวนการ กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา การนิเทศมีความสัมพันธ์กับการบริหารการศึกษา ก็เพราะเป็นรูปแบบของการบริหารการศึกษา ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของบุคคล เป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตย การนิเทศใช้ลักษณะต่างๆ ของประชาธิปไตยมาดำเนินการ ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การประชุมปรึกษาหารือกัน การให้ความร่วมมือและประสานงาน การร่วมมือแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา

ปัจจุบันการนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมากมีผู้ให้เหตุผลถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์(2538 : 7-8) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้นิเทศเป็นตัวการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการ
2. การผลิตครู ครูที่ผลิตขึ้นแล้ว ก่อนการปฏิบัติงานต้องมีการปฐมนิเทศ เมื่อเวลาผ่านไปก็ต้องมีการฝึกอบรมระหว่างประจำการอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูเป็นผู้ที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. มาตรฐานการศึกษา ในการรักษามาตรฐานของศึกษานั้นต้องอาศัยผู้ชำนาญ โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการ ให้มีความคิดกว้างไกล

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 224 – 225) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง และเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

2. การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความหลากหลายในวิชาชีพความชำนาญ ความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดศึกษานิเทศก์ให้ครบตามสาขา และเพียงพอจึงเป็นสิ่งที่ทำได้จำกัด

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งบุคลากรมีจำนวนมากและมีความชำนาญในสาขา เป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วย

4. การนิเทศภายในสถานศึกษาก็จะได้สร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคยกัน และการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน

5. การประสานงานในสถานศึกษาจะสะดวก เพราะความคุ้นเคยกันมีการประชาสัมพันธ์งานกันได้อย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่าความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนก็เพื่อให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองเป็นผู้ที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ

ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์(2538 : 6) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ว่า

1. เพื่อช่วยให้ครูกู้ค้นหาและรู้วิธีทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักจำแนกและวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูได้รู้ถึงปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และค้นหาวิธีการที่จะแก้ปัญหานั้น
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยากร และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการของการศึกษา

สังค อุทรานันท์ (อ้างถึงในจรูญ จัวนาน, 2541 : 15) ได้สรุปความมุ่งหมายที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. พัฒนาคคน
2. พัฒนางาน
3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

เยวพา เดชะคุปต์ (2542 : 90) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคคน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. เพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นเพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครู โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมาย ที่จะพัฒนางาน ซึ่งได้แก่ การสอนนั่นเอง
3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ การสร้างประสานสัมพันธ์นั้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งไม่ใช่เป็นการกระทำภายใต้การถูกบีบบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจนั้นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ ทั้งนี้เพราะขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้ทำการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้วการนิเทศก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

สรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ ได้ศึกษาหาความรู้และปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ สอดคล้องกับการพัฒนาคคน พัฒนางาน ประสานสัมพันธ์และการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งเมื่อครูผู้สอนได้รับสิ่งเหล่านี้ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

หลักการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา

งานนิเทศเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูบุคลากรและผู้นิเทศเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักในการนิเทศเป็นสำคัญ ได้มีผู้กล่าวถึงหลักการนิเทศไว้หลายประการคือ

ชารี มณีศรี (2538 : 27) ได้สรุปถึงหลักพื้นฐานในการนิเทศภายในไว้ดังนี้

1. การนิเทศภายในเป็นการกระตุ้นการประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครู โดยทั่วไป

2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย

3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมและสร้างสรรค์

4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องพันกัน

5. การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์

6. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ

7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 13) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศ ไว้ดังนี้

1. การบริหารต้องคำนึงการจัดเตรียมการอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และการดำเนินงาน โดยทั่วไป

2. การนิเทศการสอนต้องคำนึงถึงการปรับปรุงการสอน โดยเฉพาะ

3. การบริหารและการนิเทศมีภารกิจที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การดำเนินงานทั้งสองอย่างจะต้องประสานสอดคล้องกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นส่วนประกอบของกันและกัน และรับผิดชอบภารกิจในการดำเนินงานของโรงเรียนร่วมกัน

4. การนิเทศที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาและวิทยาศาสตร์

5. การนิเทศที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาประชาธิปไตย

6. การนิเทศที่ดีต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อวิธีการทาง

วิทยาศาสตร์ และมีเจตคติที่ดีต่อกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งทางการศึกษาของสังคม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 227) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในสถานศึกษา มีดังนี้

1. การนิเทศควรมีการบริหารงานเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ

2. การนิเทศต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน คือ มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3. การนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ให้แต่ละบุคคลได้แสดงออก และพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่

4. การนิเทศเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน โดยให้ครูอาจารย์ได้เรียนรู้ว่าปัญหาของตัวเองเป็นอย่างไร จะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร

5. การนิเทศเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น สร้างความเข้าใจระหว่างกัน สร้างมนุษยสัมพันธ์ มีวิธีการทำงานที่ดี และความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้

6. การนิเทศเป็นการสร้างความผูกพัน และความมั่นคงต่องานอาชีพ รวมทั้งความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

7. การนิเทศเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครู ให้มีความรู้สึภาคภูมิใจในอาชีพ เป็นอาชีพที่ต้องใช้วิชาความรู้และความสามารถ และสามารถที่จะพัฒนาได้

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องมีหลักของความเป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมให้เกิดความมีอิสระในความคิด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อผลที่จะเกิดกับโรงเรียนและผู้เรียนให้มากที่สุด

การนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 22-23) กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ผู้บริหารต้องยึดถือปฏิบัติ ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น

ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มี

ประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 :129) กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์และวางแผนงานของโรงเรียน
2. จัดบุคลากรให้เหมาะกับงานวิชาการ
3. กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการ
4. จัดหาหลักสูตรให้เพียงพอ
5. จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้กับครูนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน
6. จัดให้มีมุมหนังสือ ห้องสมุด ให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน รวมทั้งห้องพิเศษ

ต่างๆ

7. ให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
8. ส่งเสริมแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ๆมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน
9. อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ
10. ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานวิชาการทุกด้าน
11. จัดให้มีการประเมินผลงานเพื่อการแก้ไขปรับปรุง

ธีระ รุญเจริญ (อ้างถึงในชุมศักดิ์ อินทร์รัชย์, 2549 :10-12) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้สรุปได้ดังนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก
4. การประสานความสัมพันธ์

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร
6. การสร้างแรงจูงใจ
7. การประเมินผล
8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา
9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
10. การส่งเสริมเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการนิเทศงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นผู้ที่คอยดูแล ช่วยเหลือและติดตามการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองและพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่สถานศึกษากำหนด

ขอบข่ายการนิเทศงานวิชาการภายในสถานศึกษา

งานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียนและมีความสำคัญมากที่สุดในการบริหาร โรงเรียนเพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกคนใน โรงเรียนดังนั้นในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ ความสำคัญรวมทั้งเข้าใจในขอบข่ายของงานวิชาการซึ่งได้มีการกล่าวเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 3-4) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการว่าจะ ประกอบไปด้วยงานด้านต่างๆดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
 - 1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ
 - 1.2 โครงการสอน
 - 1.3 บันทึกการสอน
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - 2.1 การจัดตารางสอน
 - 2.2 การจัดชั้นเรียน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน
 - 2.4 การจัดแบบเรียน
 - 2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 2.6 การฝึกงาน

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด

3.3 การนิเทศการสอน

4. การวัดและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2549 : 4-8) ได้กำหนด
กรอบงานด้านวิชาการ มีขอบข่ายงานดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลรอบรั้วองค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์(2549 : 9) กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการ โดยกำหนดเป็น
งานหลักสำคัญได้ 6 กลุ่มงาน ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานบริหารหลักสูตร
3. งานสื่อและนวัตกรรม
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานนิเทศภายใน
6. งานส่งเสริมวิชาการ

ตาราง 1 ตารางการสังเคราะห์ข้อข่ายการนิเทศงานวิชาการตามแนวคิดของนักศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์	กระทรวงศึกษาธิการ	ชุมศักดิ์ อินทร์รัช	สรุป
1.การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ 2.การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน 3.การจัดบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน 4.การวัดและประเมินผล	1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา 4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6.การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7.การนิเทศการศึกษา 8.การแนะแนวการศึกษา 9.การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10.การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11.การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12.การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร 2. งานบริหารหลักสูตร 3. งานสื่อและนวัตกรรม 4. งานวัดและประเมินผล 5. งานนิเทศภายใน 6. งานส่งเสริมวิชาการ	1. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2. การจัดการเรียนการสอน 3. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

จากตาราง1 พบว่า การสังเคราะห์ข้อบ่งชี้การนิเทศงานวิชาการตามแนวคิดของ นักศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า งานวิชาการของสถานศึกษานั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน โดยตรง ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานวิชาการเหล่านี้ให้บรรลุผล สำเร็จและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาใน 3 ประเด็นซึ่งเป็นงานหลักของงานวิชาการ โดย กำหนดเป็น หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรได้ให้ ความหมายของ คำว่าหลักสูตรไว้ตามแนวความคิดที่แตกต่างกัน ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 25) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎีหลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการ สอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้าคือ ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียน ให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในการที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

Saylor & Alexander (อ้างถึงในบรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2544 : 15) กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตร ว่าหมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ที่เตรียมการไว้ให้กับผู้เรียน โดยโรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมไว้ และหลักสูตรก็คือ ประมวลวิชาและกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ภายใต้การควบคุมของโรงเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 9) กล่าวถึง หลักสูตร ว่าหมายถึง หลักสูตรแม่บท คือ หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เป็นเสมือนแม่บทหรือธรรมนูญทางการศึกษา สำหรับ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านนี้จะได้ยึดถือเป็นแนวทางดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนและการบริหารสถานศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รัชย์ (2549 : 47) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร โดยประมวลจากผู้ให้คำนิยามไว้ได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์หนึ่งในทางการศึกษา เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร
2. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนหรือใช้ในการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน ซึ่งจะเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างและเนื้อหาสาระที่บรรจุไว้ในหลักสูตรนั้นๆ ซึ่งหมายรวมถึงเอกสารประกอบการสอน คู่มือครู แผนการสอน โดยมีรายละเอียด เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล
3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกระบวนการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ซึ่งเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมที่สนองจุดประสงค์และกระบวนการถ่ายทอดความรู้และวิธีวัดผลประเมินผล โดยมีการกำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนหรือใช้ในการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน รวมไปถึงกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ(2544 : 4 – 11) กล่าวถึง หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การจัดหลักสูตร การจัดเวลาเรียน และการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะไว้ ดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถ

เทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น ๔ ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือ กระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจ จัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วน ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วน ที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความ ถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้อง และสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละ ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ผังรายละเอียดภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓)	ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)	ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)	ช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔-๖)
	การศึกษาภาคบังคับ			
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณ ปีละ ๘๐๐- ๑,๐๐๐ ชม.	ประมาณ ปีละ ๘๐๐- ๑,๐๐๐ ชม.	ประมาณปี ละ ๘๐๐- ๑,๒๐๐ ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ ๘๐๐- ๑,๐๐๐ ชม.

ที่มา กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ นอกจากสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม และการพัฒนาตามศักยภาพ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย

สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้ จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้าน วิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้ เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษา จะมีเวลาอย่างเพียงพอ ให้เด็กมีโอกาสนอกห้องเรียน ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คณาจารย์ของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีคณาจารย์วิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดการจัดหาหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว ๆ หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้

ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ที่ระบุไว้แล้ว ก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้ สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การนำหลักสูตรไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 37-38) ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการบริหารงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา โดยมีแนวทางปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู ให้เพียงพอและครบทุกระดับชั้นเรียน
2. พัฒนาตนเองและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอโดยเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ฟังการอภิปราย หรือสนทนาร่วมกับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารและครูควรทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน ตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล โดยอาจตั้งเป็นคณะทำงาน ทำการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรซึ่งควร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์และครูผู้สอน แล้วเผยแพร่ให้ทุกคนทราบ
4. วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา โดยการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อชี้แจง แนะนำ ทบทวนหลักสูตร ก่อนเปิดภาคเรียนหรือก่อนลงมือสอน

5. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้โดยพิจารณาจากรายงานต่าง ๆ เช่น บันทึกการสังเกตการสอน แผนการสอน คุณภาพและความรู้ความสามารถของนักเรียน

6. ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุทั้งในส่วนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนและในส่วนของปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ดำเนินการศึกษาหลักสูตร และการนำไปใช้ในชั้นมัธยมศึกษา และศึกษาแนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 198) ได้กำหนดภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการห้องสมุด ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญในโรงเรียนโดยจัดหาเอกสารค้นคว้าอ้างอิง การใช้วิธีการสืบค้นที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการอ่าน เพื่อสร้างให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2. จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ภายนอกสถานศึกษา เช่น จัดหาสื่อธรรมชาติแทนการใช้สื่ออุปกรณ์ราคาแพง รวมทั้งจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดเป็นทำเนียบเพื่อช่วยให้ครูได้มีโอกาสใช้บุคลากรเหล่านี้เสริมสร้างความรู้ในสภาพจริงของท้องถิ่น

3. จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้สวยงาม สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย และปราศจากอบายมุข

4. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเป็นประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ผลการใช้หลักสูตร คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้หลักสูตร

5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียนเฉพาะเท่าที่จะมีโอกาสจัดได้ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. จัดทำและจัดหาสื่อ/ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามที่หลักสูตรกำหนด

7. จัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ

8. จัดโครงการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ให้เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษาเป็นผลมาจากการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นแม่บทสำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารงานหลักสูตร จะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดีเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การแนะนำช่วยเหลือครูในการปรับปรุงหลักสูตร สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร การให้คำแนะนำในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดให้มีคู่มือครู และการอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดโครงสร้างของหลักสูตรและติดตามการใช้หลักสูตร

การจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็ก และเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วน ก็เป็นการเรียน คือ กิจกรรมที่เด็กทำและการสอนคือกิจกรรม ที่ครูทำแต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่าการเรียนการสอน ในการบริหารงานด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารควรยึดหลักการการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตร กล่าวคือครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ นั่นคือเป็นกิจกรรมของเด็กโดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามที่แผนการสอนและคู่มือเสนอแนะไว้ เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยวิธีใด ๆ ก็ตาม ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมดูแลและแนะนำเพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 53) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า การสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน และการเรียนการสอน มีความหมายไปถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 21 – 24) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรือ อีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยา การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับ

สิ่งแวดลอม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมคั่นคว่าเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียน คั่นคว่าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม และครู ผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรม เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดลอมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดย บูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการ เรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ ครูผู้สอนเคยสอน แยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็น ทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองตอบต่อ ความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในแต่ละ คาบเวลาเรียนนั้น ไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ ครบทุกกลุ่มสาระ ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตาม สภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการ คิดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับ ช่วงชั้นที่ 1 แต่ละเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็น กลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียน เกิดทักษะในการคิด การคั่นคว่า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่มีหลักการทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ โครงการ มากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะ ทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 122-123) ได้กำหนดหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านความรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ภารกิจว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่จะเรียนรู้และโครงสร้างของความรู้ ประกอบด้วยข้อมูลข้อเท็จจริง หลักการกฎเกณฑ์ไปจนถึงทฤษฎี อย่างมีลำดับขั้นตอนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีหลักในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามสถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ตลอดจนสาระให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย

2. ด้านคุณธรรม ควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ด้วย ครูให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์จะทำให้ผู้เรียนเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดพลังในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้องเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่นำมาใช้ประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ทั่วไปที่ใช้ได้กับหลาย ๆ วิชา เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้นนอกจากนี้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา กิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม กระบวนการเรียนรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชาวิทยาศาสตร์จะใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4. การบูรณาการตามความเหมาะสม เนื่องจากการเรียนรู้สามารถเกิดได้ในทุกที่ และทุกโอกาส ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน ในสภาพแวดล้อมและในธรรมชาติผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และบูรณาการเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 23 – 24)กล่าวถึง สื่อการเรียนการสอน ว่าการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้อะไรก็ได้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น

สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมหลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 38-39) ได้ให้แนวทางในการปฏิบัติงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้ด้วย
2. จัดห้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น
3. จัดสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา
4. ตรวจสอบการจัดการตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระ ทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนรวมของสถานศึกษาด้วย
5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนการสอน เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ
6. จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย
7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการตรวจแผนการสอน หรือตรวจบันทึกการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ
8. เยี่ยมชั้นเรียน หรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานไว้
9. จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงานโดยมีการบันทึกมอบหมายงานและบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร
10. ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ให้แก่ครูให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
11. เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเลือกกิจกรรมการสอน โดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

กมล ภูประเสริฐ. (2545 : 10-11) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. มีการกำหนดการ เตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนบริการแก่ครูผู้สอน เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์ก็จะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่จะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม
3. การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ไม่สามารถประเมินโดยการใช้แบบทดสอบในทุก ๆ เรื่องเหมือนแต่ก่อน ประกอบกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้/ รายวิชามีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้แล้ว การประเมินจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ นั้น ๆ ด้วย
4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว ฉะนั้นผู้สอนแต่ละคนสามารถนำเอาผลงานจากข้อ 2 หรือ 3 มาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดทำแผนการสอนเป็นรายวิชา
5. การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชมชั้นเรียน หรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ
6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศ ภายในการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน การจัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาเอก ความถนัดและประสบการณ์ การให้มีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ คู่มือครู และเอกสารประกอบในการจัดการเรียนการสอนการให้คำแนะนำในการทำบันทึกหลังสอน ให้ครูศึกษาผลงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม การจัดบรรยากาศในห้องเรียน จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้

ภายในและภายนอกสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนของครู และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 24 – 27) กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนว่าเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการ

ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และ จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปี สุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละ แห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับ และ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2, และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผล การเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6(จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

ทั้งนี้ จะมีการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องใช้เหมือนกัน เพื่อประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และการส่งต่อกัน ได้แก่ เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ เอกสารแสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรายละเอียดต่อไป

กิตติมา ปรีดีฉิลก (2532: 72) ได้ให้คำนิยามว่าการวัดผลเป็นการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมคือจะแสดงผลของการวัดออกมาเป็นตัวเลขเพื่อแสดงให้รู้ว่าคุณมีความรู้มากน้อยเพียงใดและอาจบอกได้ว่านักเรียนได้คะแนนเท่าไรโดยนำผลที่นักเรียนทำได้ไปเปรียบเทียบกับคำตอบที่ครูทำไว้ส่วนการประเมินผลเป็นการกำหนดค่าหรือคะแนนที่เราได้จากการวัดผลนั้นเช่นเก่งหรือไม่เก่งดีหรือไม่ดีโดยเปรียบเทียบกับคนอื่นๆในห้องเดียวกัน

สรุปว่าการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนหมายถึงการตรวจสอบผู้เรียนเมื่อผ่านการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเน้นตามสภาพจริง โดยมีการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติตลอดจนการประเมิน

ภายนอก มีเกณฑ์การวัดประเมินผลชัดเจน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

เครื่องมือในการวัดผลประเมินผลมีหลายชนิดในการสร้างเครื่องมือครูผู้ทำการวัดผลประเมินผลจะต้องรู้ว่าเครื่องมือวัดผลมีกี่ประเภทแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะข้อดีและข้อจำกัดอย่างไรเพื่อใช้ให้เหมาะกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่จะวัด

วรัช วรรณรัตน์ (2539 : 58) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. เขียนข้อคำถามโดยพิจารณาจากเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด มาสร้างตามลักษณะของเครื่องมือเช่นถ้าเลือกใช้แบบเลือกตอบก็ดำเนินการเขียนตัวคำถามตัวเลือกตามเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดนั้น

2. พิจารณาเลือกคำตอบขั้นนี้เป็นการตรวจสอบคำถามที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่สำคัญที่สุดมีคุณสมบัติของการวัดตรงตามเป้าหมายและมีอัตราส่วนจำนวนข้อที่พอเหมาะมีความครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมตลอดจนใช้ถ้อยคำจำนวนที่สื่อความหมายได้เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้ที่จะสอบ

3. เขียนคำอธิบายวิธีการใช้และการตอบคำถามเพื่อความชัดเจนของการดำเนินการสอบจำเป็นที่เครื่องมือจะต้องมีคำอธิบายถึงวิธีการใช้และการตอบคำถามว่าจะให้ดำเนินการตามเงื่อนไขใดบ้าง

4. พิมพ์และอัดสำเนาในกรณีที่จะใช้เครื่องมือจำนวนมากและมีจำนวนที่เพียงพอต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือให้ได้ผลการวัดเท่ากับจำนวนที่ต้องการก็จำเป็นจะต้องลงมือจัดพิมพ์และอัดสำเนาในด้านการพิมพ์ก็ควรพิจารณาถึงความถูกต้องของรูปแบบและการวางรูปแบบให้เหมาะสมส่วนการอัดสำเนาก็ต้องพิจารณาถึงความชัดเจนความสะอาดทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปเล่มที่มีประสิทธิภาพ

5. ทำเฉลยเพื่อความถูกต้องก่อนนำไปใช้จริงควรทดลองทำและเฉลยคำตอบที่ถูกต้องเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องและเป็นการวางแผนในการตรวจให้คะแนนซึ่งเมื่อสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลแล้วเสร็จควรต้องมีการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง

การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนนั้นครูต้องดำเนินไปตาม กระบวนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งต้องคำนึงและปฏิบัติตามหลักการวัดผลประเมินผลและต้องมี คุณธรรมในการวัดผลประเมินผล

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2541: 112 – 113) ได้กล่าวถึงการวัดผลประเมินผลการ เรียนการสอนว่าต้องยึดหลักการในการดำเนินการวัดผลที่สำคัญดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลให้ชัดเจน
2. เลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและมีคุณภาพ
3. ใช้วิธีการวัดและประเมินผลหลายวิธีประกอบกัน
4. แปลผลอย่างถูกต้อง
5. ใช้ผลการวัดและประเมินผลอย่างคุ้มค่า

รวมถึงวิธีการวัดผลประเมินผลสรุปเป็นวิธีการใหญ่ๆ ได้ 3 ด้านดังนี้

1. กระบวนการสอบเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยคำถามเพื่อเป็นตัว รั้งให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดวิธีการนี้ใช้ได้ กับการวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตัวอย่างวิธีการวัดโดยใช้กระบวนการสอบได้แก่การสอบการ สอบปากเปล่าเครื่องมือที่ใช้กับวิธีการนี้คือแบบสอบ

2. การให้รายงานความรู้สึกเป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของตนเองออกมาให้ผู้อื่นทราบวิธีการนี้เหมาะสำหรับการวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เพราะเป็นเรื่องของนามธรรมคือเป็นความรู้สึกนึกคิดซึ่งไม่สามารถวัดได้หรือสังเกตได้จาก พฤติกรรมใดๆ จึงต้องอาศัยการรายงานความรู้สึกของตนเองโดยใช้คำถามหรือสถานการณ์เป็นตัว รั้งที่สำคัญตัวอย่างวิธีการนี้ได้แก่การสอบถามการสัมภาษณ์แบบสำรวจแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานวัดประมาณค่า

3. การสังเกตเป็นวิธีการที่พิจารณาจากพฤติกรรมการแสดงออกของ ผู้เรียนโดยไม่ให้ผู้เรียนทราบว่าผู้สังเกตพฤติกรรมของตนทั้งนี้เพื่อให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไป ตามธรรมชาติไม่ได้เสแสร้งวิธีการนี้เหมาะสำหรับการวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยเช่นการสังเกต การปฏิบัติงานต่างๆเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกตได้แก่แบบตรวจสอบรายการมาตรฐานวัด ประมาณค่า

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2545 : 72) ได้เสนอหลักการวัดผลประเมินผลในระดับชั้น เรียนดังนี้

1. ต้องประเมินให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านคือความรู้ทักษะและเจตคติ

2. ต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยประเมินความประพฤติกฎิกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงาน
3. ต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ต้องให้ผู้เรียนผู้สอนพ่อแม่และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายวิธีการและค้นหาข้อมูลต่างๆและใช้ข้อมูลผลการประเมินทำให้ผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนผู้สอนรับรู้ความต้องการของผู้เรียนและผลการจัดกิจกรรมของตนและผู้ปกครองรู้ระดับความสำเร็จของผู้เรียน

การรายงานผลการประเมินการเรียนรู้

การรายงานผลการประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของผู้ประเมินที่จะต้องรายงานผลการประเมินในขอบเขตที่กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียนผู้ปกครองผู้สอนและผู้บริหาร ได้ทราบถึงพัฒนาการความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องต่างๆในการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2544 : 123 – 126) ได้กล่าวว่าจะมุ่งหมายในการรายงานผลการประเมินผลการเรียนดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไขส่งเสริมและพัฒนา การเรียนของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จเพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการเรียนกำหนดแนวทางการศึกษาและการเลือกอาชีพ

2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องใช้สำหรับดำเนินการออกเอกสารหลักฐานการศึกษาตรวจสอบและรับรองผลการเรียนหรือวุฒิทางการศึกษาของผู้เรียน ส่วนวิธีการรายงานผลเพื่อให้ฝ่ายต่างๆได้รับทราบสามารถดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้

- 2.1 การรายงานอย่างเป็นทางการเป็นการรายงานผลการประเมินตามที่ได้มีระเบียบคำสั่งหรือแนวปฏิบัติต่างๆกำหนดไว้ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเอกสารหรือแบบฟอร์มที่ต้องจัดทำประกอบไปด้วยเช่น ระเบียบแสดงผลการเรียนหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาแบบรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคลระเบียบสะสมข้อมูลจากการรายงานผลด้วยวิธีการนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงตรวจสอบและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนได้

- 2.2 การรายงานอย่างไม่เป็นทางการเป็นการรายงานผลการประเมินผลการเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบตามที่ผู้ประเมินหรือสถานศึกษาเห็นสมควรซึ่งสามารถรายงานได้หลายวิธีเช่นจัดทำจุลสารของสถานศึกษาจดหมายส่วนตัวการให้คำปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล

ข้อมูลจากการรายงานอย่างไม่เป็นทางการนี้สามารถใช้เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาการต่างๆของผู้เรียนได้เช่นเดียวกับการรายงานอย่างเป็นทางการแต่จะขาดน้ำหนักในการนำไปใช้อ้างอิงตรวจสอบหรือรับรองผลการเรียนหรือวุฒิการศึกษาของผู้เรียน รูปแบบการรายงานควรชัดเจนเข้าใจง่ายมีเกณฑ์การอธิบายความหมายประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านรายงานทุกคนเข้าใจตรงกันถึงความหมายที่ต้องการสื่อการรายงานผลการประเมินผลการเรียนรู้อาจทำให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบผลการเรียนความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้งยังเป็นข้อมูลเพื่อใช้ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและใช้สำหรับออกเอกสารหลักฐานทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ก็คือ การให้ความรู้แก่ครูในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวัดและประเมินผล หลักการวัดและประเมินผล การเลือกใช้วิธีการวัดประเมินผลคุณภาพผู้เรียนตามสภาพจริงและการเลือกใช้เกณฑ์การประเมินผลการจัดหาคู่มือ หลักฐานชั้นเรียนเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การควบคุม ดูแลและติดตามการทำงาน ทะเบียน วัดผลประเมินผลการจัดการเรียน การจัดทำรายงานการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การตรวจสอบหลักฐานการวัดและประเมินผล การจัดการเรียน และการนำผลการวัดประเมินผลผู้เรียนมาพัฒนาปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันชัย พรหมเสริม (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศงานวิชาการ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครู วิชาการโรงเรียน และครูผู้สอน ในด้านต่างๆ 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด และด้านการวัดและประเมินผล มีปัญหาการนิเทศงานวิชาการในด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง

มงคล ดินตมุลิก (2534 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศการศึกษาทุกด้าน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมของโรงเรียนมีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามทัศนะของผู้บริหารกับทัศนะของครูในโรงเรียนขนาดกลางที่มีต่อปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนทุกด้านไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาทัศนะของผู้บริหารกับทัศนะของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีต่อปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ไม่มีความแตกต่างกัน โดยครูผู้สอนเห็นว่าโรงเรียนมีปัญหาการนิเทศด้านนี้

มากกว่าที่ผู้บริหารมอง ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ฝ่ายมีทัศนะไม่แตกต่างกัน ปัญหาการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน

อรุณ สุขรุ่ง (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เกี่ยวกับปัญหาการนิเทศงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์มากกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์น้อย มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน 3) ข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการนิเทศงานวิชาการสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

ยินดี เบียดนอก (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนบ้านไร่พัฒนา มีทัศนะเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ศิริรัตน์ แก้วอุดม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เกี่ยวกับปัญหาการนิเทศงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ข้าราชการครูเพศชายกับข้าราชการครูเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน 3) ข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการนิเทศงานวิชาการของโรงเรียนแตกต่างกัน

Prince of Songkla University
Pattani Campus